

Consultatieverslag Engels/ moderne vreemde talen (MVT)

Voorliggend consultatieverslag hoort bij de bijgestelde conceptvisie op het leergebied Engels/ MVT. Dit verslag is bedoeld om u mee te nemen in de keuzes die ontwikkelteam Engels/ MVT heeft gemaakt in het herzien van de conceptvisie op basis van de feedback die het team heeft ontvangen.

Samenvatting

In maart 2018 zijn 9 ontwikkelteams met daarin leraren en schoolleiders uit het primair en voortgezet onderwijs begonnen met de ontwikkeling van bouwstenen voor de leergebieden Nederlands, Engels/Moderne vreemde talen, Rekenen & Wiskunde, Digitale geletterdheid, Burgerschap, Beweging & Sport, Kunst & Cultuur, Mens & Maatschappij en Mens & Natuur. Deze vormen de basis voor de herziening van kerndoelen en eindtermen. De ontwikkelteams komen dit jaar vier keer bij elkaar in ontwikkelsessies van drie opeenvolgende dagen. Na elke sessie delen de teams de tussenproducten met betrokkenen om de inbreng en reacties te verzamelen, zodat zij op basis daarvan hun product verder kunnen ontwikkelen en aanscherpen.¹ Het eerste tussenproduct 'de conceptvisie' van elk leergebied is op 26 maart 2018 gepubliceerd. Het stond voor iedereen open om te reageren op de tussenproducten. Dit consultatieverslag beschrijft op hoofdlijnen het verloop van dit consultatieproces voor Engels MVT, de inbreng die het heeft opgeleverd en de manier waarop deze is benut om de conceptvisie aan te passen. Dit verslag is bedoeld om u mee te nemen in de keuzes die zijn gemaakt in het herzien van de conceptvisie. De conceptvisie wordt pas definitief vastgesteld aan het eind van het ontwikkelproces, omdat ook volgende stappen nog van invloed kunnen zijn op de uiteindelijke visie.

Het ontwikkelteam Engels MVT heeft het tussenproduct 'conceptvisie Engels MVT', gepubliceerd waarna er gelegenheid was voor een publieke consultatie tussen 26 maart en 25 april 2018. Het ontwikkelteam heeft in totaal 84 schriftelijke reacties ontvangen van tal van verschillende partijen, van vakverenigingen tot wetenschap en van ontwikkelscholen tot leerlingen en maatschappelijke organisaties. De inbreng is verzameld en individueel geanalyseerd door ontwikkelteamleden. Vervolgens zijn zij binnen hun ontwikkelteam in gesprek gegaan over de bespreekpunten die uit de consultatiefase naar voren zijn gekomen (aan de hand van hun individuele- en teamanalyse) om de conceptvisie te herzien. In totaal zijn er 781 individuele reacties ontvangen voor alle leergebieden. Voor een overzicht van feedback, zie: <https://curriculum.nu/actueel/feedback-engels-moderne-vreemde-talen/>

Naast het online versturen van hun feedback heeft een aantal belanghebbenden feedbackbijeenkomsten georganiseerd en de ontwikkelteamleden uitgenodigd voor bespreking en uitwisseling (o.a. leraren in het po tijdens de VVTO-conferentie, het Meesterschapsteam MVT, de Visiegroep Buurtalen, de werkgroep Talen naar Keuze van de Esprit scholen in Amsterdam, de Vereniging Docenten Engels aan de Pabo, de vakverenigingen, de lerarenopleiders in het Noorden). In veel gevallen gaven de ontwikkelteamleden een presentatie ter verheldering. Daarnaast zijn de ontwikkelteamleden in gesprek gegaan met enkele resonansgroepen (praktijkonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs/speciaal basisonderwijs, NSV-NVL/VvSL). Ook hebben negen ontwikkelscholen feedback verzameld onder hun leraren, leerlingen en hun ouders.

¹ <https://curriculum.nu/ontwikkelproces/>

In de bijlage vindt u de algemene informatie over de inrichting van het consultatieproces, we lichten nu per onderdeel van de visie (de relevantie, de inhoud en de positie van het leergebied) toe voor welke onderdelen er in het veld veel steun is, welke punten naar aanleiding van de feedback zijn aangepast en welke overwegingen hierbij beslissend zijn geweest. Ook geven we aan welke punten het ontwikkelteam mee zal nemen in de ontwikkeling van de *Grote Opdrachten* en van de *bouwstenen* van kennis en vaardigheden voor de verschillende bouwen/fases in het onderwijs.

Algemeen

De visie op het leergebied Engels/MVT gaat bewust niet in op het belang van specifieke talen, maar biedt uitgangspunten (zoals geografisch, economisch of persoonlijk belang) die een rol kunnen spelen bij de keuze voor een taal.

De gekozen indeling van de kerninhouden van het leergebied is over het algemeen helder en volledig gevonden: het geeft een goede dekking van het leergebied. Deze indeling geeft ruimte voor innovatie en vernieuwing en wordt erkend door het veld. Er zijn in het veld echter veel zorgen over het 'hoe'. Het innovatieve karakter van de visie wordt over het algemeen omarmd, maar roept de vraag op: hoe implementeer je dit?

Een groot aantal reacties had betrekking op de manier waarop vormgegeven wordt aan het mvt-onderwijs. Het ging in veel gevallen om relevante aspecten zoals het gebruik van de doeltaal, of toetsing en examinering, verplichte aantallen lesuren, differentiatie en maatwerk. Uitspraken over didactiek en organisatie van het onderwijs vallen echter buiten de werkopdracht aan het ontwikkelteam. Het ontwikkelteam herkent zich in deze noodkreten en in de noodzaak om er veel aandacht aan te besteden. Het formuleren van een visie heeft namelijk weinig zin als er onvoldoende maatregelen worden getroffen voor de implementatie. Dit behoort echter tot de vervolgstappen, waarover wel in een zeer vroeg stadium nagedacht dient te worden. Er is zeker behoefte aan een stevig implementatieplan na deze ontwikkelfase, waarin aspecten met betrekking tot haalbaarheid, onderscheid tussen kern/keuze, organisatie van het onderwijs, professionalisering, examinering moeten worden meegenomen.

Reacties die niet direct relevant waren voor het formuleren van een visie op het leergebied maar wel voor het vervolg van dit ontwikkeltraject, worden meegenomen en verwerkt in de *Grote Opdrachten* en de *bouwstenen/kennis en vaardigheden*.

Er wordt gewerkt aan een begrippenlijst ter verheldering van bepaalde concepten. Uit de feedback bleek hier behoefte aan te zijn.

Hieronder licht het ontwikkelteam per onderdeel (relevantie, inhoud en positie van het leergebied) toe hoe de tekst van de visie is aangescherpt. De gemaakte keuzes en uitwerkingen worden toegelicht.

Relevantie van het leergebied

Veel belanghebbenden konden zich vinden in de beschrijving van de relevantie van het leergebied. In de formulering was het echter niet voor iedereen helder wat bedoeld werd, of was de herkenbaarheid niet altijd even groot. Op basis van de gegeven feedback is de formulering aangepast om beter recht te doen aan de herkenbaarheid. De link tussen de maatschappelijke context en de redenen waarom talen leren een meerwaarde heeft, is daarmee explicieter gemaakt. Ook de waarde voor de persoonlijke ontwikkeling is uitgebreider beschreven met ook meer aandacht voor de jonge leerling. De meerwaarde van het leren van meerdere talen naast het Engels heeft meer nadruk gekregen. Aspecten van interculturele competenties zijn toegevoegd aan de omschrijving.

In de uitwerkingen van de *Grote Opdrachten* en de *bouwstenen* zal specifieke aandacht zijn voor de herkenbaarheid voor de verschillende niveaus van het onderwijs.

Inhoud van het leergebied

In de conceptvisie is de inhoud van Engels/MVT onderverdeeld in drie kerninhouden. In de ontvangen feedback was er veel steun voor. In de tekst kwam echter onvoldoende uit de verf dat de drie kerninhouden in samenhang gezien dienen te worden. Deze verbetersuggestie is overgenomen zodat er niet drie losse werelden gecreëerd worden: ook in de samenleving is deze samenhang terug te vinden. We zien de drie kerninhouden als drie invalshoeken om naar het mvt-onderwijs te kijken. Vandaar nu ook de keuze voor het woord 'perspectieven' in de benaming van de kerninhouden.

De benaming 'Taal als systeem' werd door velen verwarrend gevonden: het was niet duidelijk waar deze categorie precies naar verwees. Het gaat bij deze categorie immers niet alleen om grammatica, maar om het bewust worden van hoe talen in elkaar zitten. Deze kerninhoud heeft daarom een andere naam gekregen.

Op basis van deze feedback zijn de drie kerninhouden - inhoudelijk in wezen hetzelfde gebleven - anders benoemd, namelijk:

- Talen in een communicatief perspectief;
- Talen in een sociaal en (inter)cultureel perspectief;
- Taalbewustzijn en het taalkundig perspectief.

De link tussen de kerninhouden en de opbouw van de talencurricula is in de herziene visie aangescherpt.

Daarnaast zijn indicatoren genoemd (zoals communicatieve doelen, contexten en taalcomplexiteit) die een rol spelen bij het opbouwen van talencurricula, en die ook voor samenhang tussen de taalvakken zorgen.

Uit de feedback bleek tevens dat de plaats van literatuur in de kerninhouden van het leergebied niet helder was. Literatuuronderwijs wordt door het ontwikkelteam belangrijk gevonden, zowel voor de ontwikkeling van de taalvaardigheden, als om taal vanuit een sociaal en intercultureel perspectief te benaderen.

In de visie wordt de essentiële rol van tekst genoemd bij het onderdeel 'Taal in een communicatief perspectief', waarbij een brede definitie van tekst wordt gehanteerd. Het lezen en verwerken van literatuur valt daar ook onder. In de *Grote Opdrachten* wordt het idee van tekst nader uitgewerkt. In een aparte *Grote Opdracht* zal specifieke aandacht worden besteed aan de rol van literatuur in het vreemdetalenonderwijs. Daartoe vinden in de komende tijd verdiepende gesprekken met experts op het gebied van literatuuronderwijs.

Positie van het leergebied in het curriculum

Doorlopende leerlijnen

In de visie wordt het belang van een doorlopende leerlijn over de verschillende sectoren heen aangegeven. Uit de feedback bleek een behoefte aan meer aanknopingspunten voor de concrete vertaling naar *bouwstenen*. Om in die behoefte te voorzien, zijn in de tekst indicatoren toegevoegd op basis waarvan een doorlopende leerlijn te concretiseren is (zoals taalcomplexiteit, communicatief doel, publiek). Een van de kwesties in dit opzicht is het wel of niet vaststellen van een minimumniveau voor Engels aan het eind van het primair onderwijs. Dit punt heeft nog nadere besprekingen en zal terugkomen bij de ontwikkeling van de *bouwstenen*. We benadrukken daarbij het feit dat curriculum.nu als focus het beschrijven van aanbodsdoelen heeft, die pas ná de afronding van dit

ontwikkelp proces zullen worden vertaald naar leerdoelen bij de herformulering van eindtermen en kerndoelen. Bij de uitwerking van de *bouwstenen* voor de vernieuwde vreemdetalencurricula zal ook aandacht worden besteed aan relevante aspecten bij het bepalen van kern en keuze binnen de curricula.

Samenhang met andere leergebieden

Uit een analyse van alle leergebieden op het gebied van samenhang bleek dat er behoefte was naar een nadere concretisering. In een aparte paragraaf van de visie wordt nu expliciet verwezen naar de relatie met andere leergebieden, die in de vorige versie meer impliciet was.

Nadere afstemming vindt in het najaar plaats met het leergebied Nederlands over onder andere de rol van meertaligheid en thuistalen bij het leren van mvt, en met andere leergebieden over relevante thema's. Een interne groep met vertegenwoordigers uit alle leergebieden buigt zich vanaf nu specifiek over het vorm geven aan samenhang.

Concluderend

Het ontwikkelteam wil iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan het consultatieproces heel hartelijk bedanken. Dat heeft ons aangezet tot nader doordenken en uitdiepen van de visie.

Het ontwikkelteam Engels/MVT

Bijlage 1 Algemene informatie consultatieproces

Consultatieproces

Het consultatieverslag beschrijft het verloop van het consultatieproces, de reacties die het heeft opgeleverd en de manier waarop deze zijn gebruikt om de conceptvisie aan te passen. Dit verslag is bedoeld om u mee te nemen in de keuzes die zijn gemaakt voor het herzien van de visie.

Inleiding Curriculum.nu

In het traject Curriculum.nu² werken de ontwikkelteams aan de basis voor herziening van kerndoelen en eindtermen voor hun leergebied. De ontwikkelteams komen in vier ontwikkelsessies bijeen. Na elke sessie delen de teams de tussenproducten met betrokkenen om de inbreng en reacties te verzamelen. De ontwikkelteams werken per leergebied aan een visie, grote opdrachten en bouwstenen van kennis en vaardigheden. Om tot deze tussenproducten te komen, beantwoorden de teams in verschillende stappen de vraag wat leerlingen zouden moeten kennen en kunnen en uiteindelijk wat er tot het curriculum zou moeten behoren. De ontwikkelteams werken aan deze producten op basis van de doelen, uitgangspunten en ontwerpprincipes, zoals beschreven in de werkopdracht.³ Het eerste tussenproduct, de visie, bestaat uit een beschrijving van (i) de relevantie van het leergebied (ii) de inhoud van het leergebied en (iii) de positie van het leergebied binnen het curriculum.

Aanpak consultatieproces

Het eerste tussenproduct van de ontwikkelteams, de conceptvisie, is voor een landelijke consultatie voorgelegd in de consultatieperiode van 26 maart tot 25 april 2018. De consultatie heeft verschillende doelen. Het eerste doel is het inhoudelijk verrijken van de tussenproducten. De ontwikkelteams kunnen immers niet alleen de bouwstenen formuleren. Zij hebben de deskundigheid en ervaringen van de rest van het onderwijs- en maatschappelijke veld hierin nodig. Het tweede doel is de herkenbaarheid van de eindopbrengst voor leraren te bevorderen. De ontwikkelscholen hebben hierin een belangrijke rol. Leraren zijn immers de beoogde gebruikers. Ten derde hebben veel betrokkenen een belang bij de inhoud van de eindopbrengst of spelen ze een rol in de realisatie van het uiteindelijke curriculum; het is belangrijk dat zij in deze fase al hun inbreng kunnen geven.

Bij de start van de consultatieperiode is het tussenproduct van alle ontwikkelteams met bijbehorende consultatievragen breed gedeeld met ontwikkelscholen en andere betrokkenen in het onderwijsveld. De mogelijkheid om feedback te geven, is door Curriculum.nu voorafgaand aan de start van het ontwikkelproces⁴ aangekondigd op bijeenkomsten, in verschillende nieuwsbrieven van de leden van de coördinatiegroep, de nieuwsbrief van curriculum.nu met circa 3.700 abonnees, een directe mailing naar 35.000 leraren in het primair en voortgezet onderwijs, een oproep via internet en social media, informatie in verschillende onderwijsvakbladen en mailingen direct gericht aan circa 400 betrokken partijen. Ook zijn nieuwsberichten verspreid door verschillende betrokken partijen in het onderwijs.

Schriftelijke feedback kon op verschillende manieren worden aangereikt aan de ontwikkelteams: via antwoorden op consultatievragen en door het aanbieden van

² Curriculum.nu is een gezamenlijk initiatief van de Onderwijscoöperatie, PO-Raad, VO-raad, AVS, LAKS en Ouders & Onderwijs. In de uitvoering wordt inhoudelijk samengewerkt met SLO.

³ https://curriculum.nu/wp-content/uploads/2018/03/Werkopdracht-Curriculum.nu_-6.pdf

⁴ Meetup 7 februari 2018, +/- 140 aanwezigen

producten/documenten ter inspiratie voor de ontwikkelteams. Daarnaast zijn de leraren en schoolleiders uit de ontwikkelteams uitgenodigd bij verschillende bijeenkomsten die door diverse partijen zijn georganiseerd, om daar met aanwezig in gesprek te gaan over de tussenproducten. De organisatoren van de bijeenkomsten hebben hierna schriftelijke feedback aangeleverd via de website of feedbackformulieren.⁵

Reacties op consultatievragen

Op de website en in de feedbackformulieren zijn consultatievragen opgenomen die door het betreffende ontwikkelteam zijn opgesteld. De aard van de vragen verschilde per team, per thema en per doelgroep, zie bijlage 1.

De antwoordruimte op de website en de feedbackformulieren beperkte zich tot +/- 200 woorden en bij de invulmogelijkheid 'overige opmerkingen' was er ruimte voor 5.000 woorden.⁶ Deze beperking is nodig om alle input te kunnen verwerken door de ontwikkelteams. Betrokkenen worden hiermee uitgedaagd om hun inzichten kort, maar krachtig te formuleren. In het veld 'overig' was er meer ruimte voor inbreng die men nog mee wilde geven. De feedbackformulieren werden ingediend bij consultatie@curriculum.nu.

Het feedbackformulier voor het leergebied is opgenomen in bijlage 1. De vragen op de website per leergebied waren gelijk aan een aantal vragen in het feedbackformulier van het leergebied (zie www.curriculum.nu).

Reacties van ontwikkelscholen

In de consultatiefase hebben ook de ontwikkelscholen⁷ gereageerd op de tussenproducten middels de feedbackformulieren. De ontwikkelscholen hadden de opdracht om hun inbreng te baseren op de feedback van het lerarenteam op hun school, van ouders, van leerlingen en waar mogelijk het aansluitend onderwijs en maatschappelijke organisaties rondom de school.

Producten ter inspiratie

Naast reacties via de website of feedbackformulieren waren er partijen die behoefte hadden om het ontwikkelteam producten ter inspiratie mee te geven in de vorm van losse brieven, lesmateriaal, eigen curricula, foto's, checklists etc. Zoals voorafgaand in de spelregels vermeld⁸, is niet gegarandeerd dat de ontwikkelteams deze producten door hebben genomen. De aangeleverde producten zijn ter inspiratie met de ontwikkelteams gedeeld via een digitale samenwerkingsruimte.

Analyse van feedback

De reacties die zijn binnengekomen via de website en de feedbackformulieren zijn verzameld, verwerkt en geanalyseerd in analysetabellen in de periode tussen 25 april en 16 mei 2018. In de analysetabel zijn alle (achtergrond)gegevens van de indieners opgenomen, zoals de indieners die zelf hebben aangeleverd. Dit zijn gegevens zoals naam van de organisatie en het aantal leden dat zij in de feedback vertegenwoordigen. De reacties zijn door enkele leden van het ontwikkelteam geclusterd rondom gemeenschappelijke thema's of antwoordrichtingen, die voortkwamen uit de ingediende antwoorden. Deze antwoordcategorieën hielpen bij het voeren van het gesprek binnen het ontwikkelteam. Vervolgens hebben alle leden van het ontwikkelteam de mogelijkheid gehad om alle ingediende reacties te lezen aan de hand van deze clustering, en per antwoord hun waardering aan te brengen. Zij deden dit door met een score aan te geven in hoeverre de (strekking van) de input in hun ogen tot herziening van de visie moest leiden, of dat het op een andere wijze kon worden benut (bijvoorbeeld bij het opstellen van de grote opdrachten). De waarderingscore werd steeds voorzien van een

⁵ Spelregel 2 www.curriculum.nu

⁶ Spelregel 3 www.curriculum.nu

⁷ Bent u benieuwd naar de ontwikkelscholen? Kijk dan op www.curriculum.nu/ontwikkelscholen

⁸ Spelregel 2 www.curriculum.nu

argumentatie. De waarderingen per ontwikkelteamlid zijn samengevoegd tot een teamoverzicht per leergebied.

Op basis van het teamoverzicht hebben leden van het ontwikkelteam vastgesteld welke aandachtspunten worden (i) verwerkt in de visie, (ii) niet verwerkt in de visie, (iii) bespreekpunten tijdens de 2^e ontwikkelsessie voor het herzien van de visie, (iv) meegenomen naar de grote opdrachten (2^e ontwikkelsessie) of (v) meegenomen naar de kennis en vaardigheden (3^e en 4^e ontwikkelsessie).

De rapportage in dit consultatieverslag voor het herzien van de conceptvisie en de overwegingen daarbij zijn geordend rond de thema's (i) relevantie van het leergebied, (ii) inhoud van het leergebied en (iii) positie van het leergebied binnen het curriculum.

Kwantitatieve gegevens consultatie

De ontwikkelteams ontvingen in totaal 781 reacties naar aanleiding van de consultatieperiode. Tabel 1 presenteert de kwantitatieve gegevens van het aantal reacties per leergebied.

Nederlands		Rekenen/wiskunde		Engels/MVT	
aantal reacties	83	aantal reacties	64	aantal reacties	84
Burgerschap		Digitale geletterdheid		Bewegen en Sport	
aantal reacties	135	aantal reacties	77	aantal reacties	47
Kunst en Cultuur		Mens en Maatschappij		Mens en Natuur	
aantal reacties	100	aantal reacties	78	aantal reacties	113

Tabel 1. Kwantitatieve gegevens aantal reacties per leergebied (781)

Bijlage 2 Feedbackformulier Engels/MVT

Ontwikkelteam Engels/ MVT heeft consultatievragen opgesteld om feedback op te halen. Deze consultatievragen zijn opgenomen in het feedbackformulier:

Algemene vragen

1. Deze landelijke visie op het leergebied Engels en moderne vreemde talen dient als uitgangspunt voor het vormgeven aan een nieuw curriculum. Welke onderdelen vindt u sterk? Welke onderdelen vindt u juist onderbelicht? Licht uw antwoord toe.
2. Op welke manier doet deze visie recht aan de ontwikkeling, kansen en behoeften van iedere leerling?
3. In welke mate doet deze visie voldoende recht aan de recente vakinhoudelijke en wetenschappelijke inzichten? Licht uw antwoord toe.
4. In de visie worden drie vakinhouden gegeven; taal als communicatiemiddel, taal als sociaal en cultureel fenomeen en taal als systeem. In hoeverre is deze indeling functioneel en dekt deze indeling de inhoudelijke lading?
5. Zijn er begrippen in onze concept-visie die nadere toelichting behoeven?

Vraag aan leraren

6. In hoeverre is de beschreven visie haalbaar voor de leerlingpopulatie op uw school? Licht uw antwoord toe.

Vragen aan leerlingen

7. Vind je Engels belangrijk? Waarom wel of waarom niet?
8. Is het leren van een vreemde taal in het algemeen belangrijk voor jou? Leg uit waarom je dat vindt.
9. Wat vind jij op school belangrijk om te leren bij Engels en/of een andere moderne vreemde taal? Wat zou jij anders willen? Leg ook uit waarom je dat vindt.
10. In hoeverre is het leren van Engels of de keuze voor het leren van een andere taal belangrijk voor jouw vervolgopleiding? Leg ook uit waarom je dat vindt.

Vragen aan ouders

11. Kunt u zich vinden in het belang dat aan Engels en aan vreemde talen wordt gegeven in de visie? Licht uw antwoord toe.
12. Wat vindt u belangrijk voor uw kind om te leren bij Engels en/of een andere moderne vreemde taal? Wat zou u anders willen? Leg ook uit waarom u dat vindt.
13. In hoeverre is het leren van Engels of de keuze voor het leren van een andere taal belangrijk voor de vervolgopleiding voor uw kind?

Vraag aan het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo)

14. In hoeverre bereidt de inhoud die in deze visie op het leergebied Engels/moderne vreemde talen beschreven wordt, voldoende voor op het vervolgonderwijs? Licht uw antwoord toe.

Overig

15. Als u naast de antwoorden hierboven aan het ontwikkelteam nog andere aandachtspunten heeft, kunt u dat hieronder invullen.

Bijlage 3 Binnengekomen reacties Engels/ MVT

Er zijn veel reacties ontvangen, onder andere van leerlingen, ouders, ontwikkelscholen, lerarenorganisaties (zoals vakverenigingen), vervolgonderwijs, lerarenopleidingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Bent u benieuwd naar de binnengekomen reacties? Kijk op www.curriculum.nu/engels-moderne-vreemde-talen.